

DE GROTE ZOMER

Ewald Arenz

De grote zomer

Vertaald uit het Duits
door Lucienne Pruijs

Nieuw Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Der große Sommer*

© 2021 DuMont Buchverlag, Keulen

© 2022 Nederlandse vertaling Lucienne Pruijs /

Uitgeverij Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Nico Richter

Omslagbeeld © Eric Zener

Foto auteur © Lowarig

NUR 302

ISBN 978 90 468 2961 5

www.nieuwamsterdam.nl

I

Als het een van ons vieren daadwerkelijk zou lukken naar Rio de Janeiro te gaan, dan was het Johann. Dat was op een of andere manier van meet af aan duidelijk. Johann had daarvoor alles in huis en bovendien was hij de muzikant van ons. Als het iemand zou lukken, was het Johann.

Ik zat naast hem, destijds. Door de open ramen van het klaslokaal klonk verwaaid klokgelui vanaf de begraafplaats. Boven de rij flats aan de overkant van de rivierweiden hing een vliegtuig in de heiige verte. Het sri sri van de gierzwaluwen sneed het licht van deze zomerdag in lichtgele, opwindend zure citroenschijfjes en ik bedacht dat je buiten zou moeten zijn en niet hierbinnen naast het raam. Buiten zijn, aan de overkant van de rivier en dan naar het noorden toe, waar de zee lag en je je kon inschepen naar Zuid-Amerika.

Half tien 's ochtends was de vervelendste tijd. De eerste twee lessen waren net voorbij, maar je had er nog minstens vier voor de boeg.

Johann pende zijn schrift vol met nullen. Dat had hij bij Latijn al vanaf het begin gedaan.

‘Kom, we schrijven het langste getal van de wereld.’

Het was een ongelooflijk stompzinnige onderneming, maar ergens ook wel cool. Ieder van ons schreef steeds tien regels vol. Telkens drie nullen, kleine spatie, weer drie nul-

len. Voor ons getal bestond allang geen naam meer. Het had duizenden nullen en was bijna een heel schooljaar lang. Soms lieten we het schrift in de pauzes rondgaan en de anderen vonden ons apart, omdat ze niet wisten of het tof of gestoord was.

Johann stootte me aan en gebaarde met zijn hoofd naar het raam. Hij had de klok nu pas waargenomen. In het begin had hij niet eens geweten dat het een doodsklok was, ik had het hem eerst moeten uitleggen.

‘Toch klinkt het naar vrijheid,’ had hij gezegd.

Dat vond ik ook.

Zippo’s stem lag als een donker tapijt in het lokaal. Ik hield van Zippo en zijn stem. Een rustgevende, melancholische bas. Een stem die je in slaap kon sussen, als je niet zat te wachten om een cruciaal proefwerk terug te krijgen.

‘Waarom doet hij dat?’ vroeg ik zachtjes aan Johann. ‘Waarom geeft hij dat ding niet gewoon terug? Zo’n lul is het toch niet.’

Johann haalde ongeïnteresseerd zijn schouders op.

‘Weet ik veel. Misschien is het een wet of zo. Misschien staat in het schoolreglement dat proefwerken eerst besproken worden en dan pas teruggegeven.’

Zippo besprak de fouten. Een voor een met de juiste oplossing op de overheadprojector. Daarna schreef hij de normering op het bord. Toen hij de scores erachter zette, kreeg ik voor het eerst kramp in mijn maag: één keer heel goed, vier keer goed, zestien keer ruim voldoende, zes keer voldoende, twee keer onvoldoende, twee keer ruim onvoldoende. Vier van de eenendertig. Ik wist wie bij die laatste vier zat. Johann in elk geval niet.

Zippo heette eigenlijk Zigankenberg, maar zo noemde niemand hem. Terwijl ‘Zippo’ een veel te korte naam voor deze man was. Twee meter lang, zeker honderd kilo zwaar.

Hij had bokser moeten worden of worstelaar. In elk geval geen leraar Latijn.

Johann liet zich ook geen Jo noemen.

‘Johann. Niet Jo of Joe of zoiets. Johann.’

Dat had hij in de pauze tegen Dlouha gezegd, die ergens in de eerste weken met ‘Joe’ op de proppen was gekomen. Hij hoefde het maar één keer te zeggen. Hij had soms een ernst over zich die iedereen intimideerde. Vanaf toen noemde iedereen hem Johann.

‘Ik heb vast een vier.’

Het was een soort bezwering. Je zei het ergste en hoopte dat het daardoor afgewend werd, dat je op magische wijze een vijf of zelfs een zes had. Het zou toch kunnen.

‘Onzin,’ zei Johann.

‘Alsof jij dat echt zou geloven,’ zei ik. Weer een bezwering.

Ik keek naar buiten. De gierzwaluwen. Het ochtendlicht tussen de lange bladeren van de wilgen langs de rivier. Het blauw blauw blauw. Waarom hield de schoonheid van de wereld bij de vensterbank op? Daarbuiten was alles. Hierbinnen was helemaal niets.

‘Albert.’

Eindelijk! Zippo gaf de proefwerken terug. Op alfabet. Orde moet er zijn. Hij had ze tenminste niet op cijfer gelegd. Daar had iedereen een hekel aan. Behalve de strebers natuurlijk.

‘Bergmann.’

Het werd lawaaiig in de klas. Logisch. Hé, wat heb jij? Ik heb ’n zeven. Jee, ik dacht al dat... Het was niet zo moeilijk, toch? Nou, ik vond van wel...

Ik zei niets meer en keek uit het raam. Soms kon je het water ruiken. Het rook niet zo zilt als aan zee, maar toch.

‘Büchner.’

Dat was ik. Zippo liep door het lokaal naar ons achterin.

Er viel niets van zijn gezicht af te lezen. Hij overhandigde me het vel papier.

‘Het spijt me, Büchner,’ zei hij, ‘ik begrijp het niet. Je vertaling leest heel soepel. Maar heeft helaas niets met de Latijnse brontekst te maken.’

Als dat grappig was bedoeld – dat was het niet. Een vier. Met een vijf was het misschien nog gelukt, maar met een vier... Ik was niet goed in wiskunde, maar het gemiddelde kon ik nog net uitrekenen. Wiskunde: vijf. Latijn: vijf. Dat was het dan.

‘Het is oké,’ zei ik kalm.

Johann boog zich naar me toe. Zijn schouder raakte de mijne.

‘Sorry.’

‘Nee, het is oké. Ik zei het toch.’

Van het proefwerk vouwde ik zorgvuldig en precies een vliegtuigje. Zelfs met achterkleppen. De neus vouwde ik een stukje naar voren. Het *num* van *numquam* kreeg opeens iets grappigs. Ik moest lachen hoewel mijn hoofd er totaal niet naar stond.

‘Tja,’ zei ik, ‘niet gehaald.’

Ik liet de stoel achterover kiepen tot de rugleuning de muur raakte. Het vliegtuigje draaide ik in mijn hand.

‘Je kunt het toch overdoen.’

Ik haalde mijn schouders op.

‘Denk je dat ik drie jaar Latijn in zes weken kan ophalen? Met wiskunde ga ik sowieso nat. En met nat bedoel ik ook echt nat. Duizend meter onder het oppervlak, de Marianen-trog.’

Johann moest lachen.

‘Ik kan je helpen.’

‘Ja hoor. Je weet precies wat er dan zeker niet gebeurt, namelijk leren.’

Zippo kwam weer naar ons toe.

‘Lohmann.’

Hij reikte Johann het proefwerk aan en knikte kort. Johann pakte het en wierp een snelle blik op het cijfer. Zeven min. Hij schaamde zich er bijna voor; hij legde het ondersteboven op tafel. Ik keek Zippo aan, die het vliegtuigje in mijn hand nu pas opmerkte. Ik zette mijn stoel niet eens weer rechtop toen ik het uit het raam gooide. Met een heel lichte handbeweging. Het zweefde in een perfecte spiraal tussen de wilgen door, schampte een tak, begon te tolleren, vloog nog eens in een rechte lijn en landde in het water. Doei.

Zippo keek me aan en ik haalde diep adem, maar hij zei toen alleen: ‘Alsof je nog niet genoeg problemen hebt, Büchner.’

Hij draaide zich om en liep naar zijn lessenaar voorin. Twee meter en honderd kilo Latijn. Ik kon het niet helpen, de man had gelijk.

Het is een stille middag. Ik ben op zoek naar het graf, zoals al zo vaak. De oktoberzon schijnt als een vuurrode wazige vlek door de ochtendnevel. Het is koud. De kastanjes aan de rand van het pad zijn nog niet eens helemaal verkleurd, maar de esdoorn begint bonter te worden. De fluweelbomen langs de begraafplaatsmuur gloeien al zo rood alsof ze op sneeuw wachten.

Je zou toch denken dat een begraafplaats er altijd hetzelfde uitziet. Per slot van rekening gebeurt er nauwelijks iets. Er komen een paar grafstenen bij. Misschien wordt er eens een nieuw pad aangelegd. Maar zo is het niet. Of ik vergeet gewoon steeds weer waar het graf ligt. Ik kom niet elk jaar. Maar vaak genoeg, denk ik. Alleen vind ik het graf nooit meteen. Misschien moet ik deze keer het nummer fotograferen. Of voor de volgende keer de locatie in mijn mobiel markeren. Aan de andere kant – waarom? Als ik geen tijd heb om te zoeken, hoef ik er ook niet heen te gaan.

De begraafplaats is verlaten, maar de eekhoorns zijn overal. Waarschijnlijk is er voor hen in de stad geen betere plek dan hier. Geen auto's, geen mensen. Een heel open bos voor hen alleen. Een paradijs. Zouden eekhoorns verdriet kunnen hebben? Het lijkt er niet op.

En ik? Ik weet niet of het verdriet is of een ander gevoel dat me af en toe hiernaartoe drijft. Vaak in de herfst, dat klopt wel. Maar is het verdriet? Soms weet ik niet wat ik echt

ben kwijtgeraakt, waarom ik echt verdriet heb als ik het graf zoek. Misschien is het dat ene jaar dat we toen hebben gehad. Nee. Het was niet eens een jaar. Het was die ene zomer, zoals er waarschijnlijk maar één in het leven is. Die ene zomer, die hopelijk iedereen meemaakt: die ene zomer waarin alles verandert. Ja. Misschien is het niet alleen verdriet, maar vooral een verlangen naar die zomer – naar die nooit meer terugkerende, zinderend mooie magie van de eerste keren.

Buitenbad. Gelukkig waren mijn ouders niet zo arelaxed als die van Johann. En misschien had zelfs mijn vader, die zich werkelijk niet interesseerde voor de schoolcarrières van zijn kinderen, op een gegeven moment gemerkt dat ik het jaar niet zou halen.

‘We bedenken wel iets,’ had hij gezegd. Wat volkomen ongevaarlijk was. Mijn vader bedacht altijd iets, maar absoluut nooit iets voor praktische zaken. Ik bedoel, hij kreeg zakgeld van mijn moeder! Als hij iets bedacht, dan betekende dat helemaal niets. Als mijn moeder iets zou moeten bedenken, dan had ik een probleem. Maar tot nu toe was er nog niets gebeurd.

Ik ging soms graag naar het buitenbad als het regende. Dan had je alles voor jezelf. Het hele bad. De badmeester liet je zelfs met zwemvliezen in het vijftigmeterbad of deed de springtoren voor je open en was in alle opzichten nog nooit zo relaxed. Daarna groette hij me soms zelfs op de overvolle zonnige dagen. Ik vond het geweldig om in de regen in het zwembad te zijn omdat vrijwel niemand dat deed. Het miezerde gestaag, maar het was niet koud. Van de populieren die overal op het grote grasveld stonden, druppelde het gelijkmatig. Het rook naar gras en het was stil. Geen wind. Er hing een heel bijzondere sfeer. Een beetje alsof je in een an-

dere stad was. Of meer nog alsof zo'n openbare plek opeens iets geheims had, alsof die door andere mensen niet meer gevonden kon worden.

Ik liep op blote voeten over het natgeregende gras naar de springkuil. In het vijftigmeterbad ernaast trokken een paar bejaarden hun baantjes. Niemand had last van hen. Deze stille, lichtgrijze regenlucht liet iedereen verdraagzaam zijn. Ik herkende een paar gezichten. Waarschijnlijk waren ze er elke dag. Wat voor een leven had je dan? Elke dag naar het zwembad. Elke dag twintig baantjes zwemmen. Elke dag weer naar huis. Shit. Werd je later zo?

Ik legde mijn handdoek aan de voet van de springtoren, knikte naar de badmeester en klom naar boven. Vandaag de zevenenhalve meter. Dat was een soort wedje met mezelf. Deze zomer wilde ik een sprong vanaf de tien meter halen. Gek genoeg vond ik het vanaf de drie meter het lastigst. Ik was steeds weer omgekeerd, tot ik me op een gegeven moment omdraaide en zo raar van de plank af viel dat ik met mijn gezicht op het water klapte en een dag lang een rood voorhoofd had. Daarna lukte het opeens. Zo ging het soms bij mij. Ik was altijd bang voor grote honden geweest totdat eentje me bij het krantenlopen beet. Vanaf toen was mijn angst weg. Misschien omdat iets wat werkelijkheid werd, nooit zo erg was als je het je had voorgesteld. Ik kon me gewoon van alles voorstellen en soms was dat juist het probleem.

Mijn eerste sprong vanaf de vijf meter was zo soepel gegaan dat ik vanaf toen steeds opnieuw was gesprongen. Geen enkel probleem. En nu klom ik voor het eerst naar de zevenenhalf. De treden van de ladder waren ruw, nat en koud. Ik rilde een beetje, liep een stukje naar voren en stond waar de leuning ophield. Een meter voor de rand. Het was hoog. Het was verrekte hoog. Eigenlijk had ik een salto achterover willen doen. Salto achterover zag er cool uit, maar

het was de allermakkelijkste sprong. Je hoefde eigenlijk niets te doen, behalve het durven. Maar hier... Ik keek omhoog. Wauw. Dat was ongeveer de derde verdieping. En het was net als in het begin bij de drie meter: het ging niet. Ik kon niet eens bij de rand gaan staan. En achterstevoren al helemaal niet. Ik keek naar de badmeester of hij me zag, maar die zat onder zijn reuzenparaplu de krant te lezen.

Misschien gewoon naar beneden springen?

‘Hé, durf je niet?’

Ik kromp helemaal ineen, zo erg schrok ik. Wie houdt er nou rekening mee dat er midden in de regen nog iemand op de springtoren klimt en achter je staat. Ik draaide me om. Ik had haar niet eens horen aankomen. Ze was ongeveer even oud als ik. Flessengroen badpak. Donker haar. En knap. Ontzettend knap.

‘Tuurlijk wel.’

Stomkop. Stomkop. Stomkop. Waarom zei ik dat?

‘Als je bang bent, springen we samen.’

‘Ben jij hier weleens vanaf gesprongen?’

Ik was inderdaad bang, maar nu meer dat zij misschien elegant van de toren af zou springen, met een duik of een schroef of zo, en ik nog steeds hierboven zou staan als... als weet ik wat.

Ze schudde haar hoofd.

‘Nee. Ik zag je staan en heb gewacht. Ik wilde zien of het ging. Maar je bent niet gesprongen.’

Er zat een lachje in haar stem. Ik kon niet zeggen of het spottend bedoeld was.

‘We kunnen wel samen springen.’

Ik had het te aarzelend gezegd. Ongetwijfeld klonk ik als een lafaard.

‘Nou,’ zei ze alleen maar en ze liep naar de rand. Oké. Nu moest ik ook.

‘Eén,’ telde ik.

‘Het is best hoog,’ zei ze.

Ze keek naar mij. Ik moest lachen. We scheten allebei gewoon in onze broek van angst.

‘Oké. We springen van de vijf meter.’

Ze lachte nu ook. De opluchting stroomde even snel door me heen als de angst van daarnet. We draaiden ons om en liepen naar de ladder. Toen bleef ze plotseling staan.

‘Oké. Dit kan niet,’ zei ze, ‘dit kan gewoon niet. Kom!’

Ze draaide zich weer om, nam een aanloop en sprong. Shit, dacht ik en ik nam ook een aanloop, viel ongecontroleerd door het luchtledige en klapte zo hard met mijn zij op het water dat ik geen adem meer kreeg. Ik dook diep onder water, dieper dan me lief was, trappelde omhoog en snoot het water uit mijn neus toen ik bovenkwam. Naast me schoot ook zij omhoog en ze slingerde met een hoofdbeweging haar haren naar achteren.

‘Ik heb mijn benen gekneusd,’ zei ze lachend.

‘Ik mijn zij,’ zei ik buiten adem. ‘Friedrich. Ik heet Friedrich.’

‘Beate. Coole naam heb je. Maar oud, toch?’

We zwommen naar de kant. De regen tekende een heleboel kringetjes op het water. De stilte in het bad omhulde ons als een gladde, doorzichtige doek. In de grijze regen stonden de ingeklapte parasols op het terras van de kiosk smal en rood in het gelid als vergeten, peinzende soldaten. De gesloten kiosk leek te slapen. Even was het echt allemaal van ons.

‘Ik heb rare ouders,’ verklaarde ik toen we uit het bassin klommen.

‘Aha,’ zei ze.

Ze had groene ogen.

Thuiskomen was soms alsof je plots van de ene wereld in een andere belandde. Als ik de deur opendeed, was er bijna altijd een basisrumoer. Soms vrolijk, soms woedend. Een van de honden was aan het blaffen of een van mijn zusjes speelde fluit of Alma stond in een hoek van de gang te timmeren, waar ze in een oude kast een miniwerkplaats had ingericht. Ons huis was te klein. Zes kinderen. Twee honden. En twee katten. Alsof mijn ouders het ruimtegebrek in het huis bewust grootmoedig negeerden. Het was heerlijk als je op dat moment deel wilde zijn van een bont en luid geheel. Het was vreselijk als je juist een individu wilde zijn.

Je werd er meteen ingezogen. Vanbinnen was ik nog in het stille buitenbad. In de regen. Naast een meisje in een flessengroen badpak. Ik moest vlug vanbinnen een deur sluiten zoals die van een kerk. Lawaai hoorde niet in een kerk. Mijn broertje Kolja kwam eraan en nam me bij de hand: mens-erger-je-niet spelen. Vanbinnen, vanuit de kerk, kijk je toe hoe je de kleintjes aan het lachen maakt. Hoe je ze troost als ze alweer net voor het eind afgegooid worden. Zou ze broers en zussen hebben?

‘Je hebt verloren!’

Triomfantelijk. Voor Kolja voelde het als een echte overwinning. Zijn trots was echt en zijn blijdschap ook. Hij wist niet dat ik hem had laten winnen. Gelukkig bedrogen. Maar het was toch bedrog, of niet dan? Ik ging naar mijn kamer.

Ik had geen stereo-installatie zoals Johann. Ik had een oranje plastic pick-up met een waardeloze box die mijn moeder me ooit voor mijn verjaardag had gegeven. Beter iets dan niets. Het was genoeg om 's nachts muziek te luisteren, voor een feestje had het ding nooit genoeg vermogen. Johann had een versterker en van die speciale speakers. Zijn pick-up was zwaar en van zilvergrijs metaal en zag er heel duur uit. Ik daarentegen had verder nog een cassette recorder, en als ik een bandje wilde opnemen, moest ik de recorder op mijn bed zetten omdat de overspeelkabel niet lang genoeg was.

Ik zette de pick-up aan en plofte op mijn bed. De kamer had ik nog niet lang voor mezelf. Het bed was zo neergezet dat ik uit het raam kon kijken. Buiten stond een witte acacia. Dat had ik ooit opgezocht in een van de talloze boeken van mijn vader omdat ik wilde weten welke boom zo'n zorgeloos zoete geur verspreidde. Ik kende niets wat zo ijl en toch zo alomvattend rook als de bloesem van een witte acacia.

Het raam stond open, het regende nog steeds. En ineens klopte de muziek niet meer. Het was een plaat die ik eigenlijk leuk vond. Muziek waar mijn moeder naar luisterde toen ik klein was. Oude schlagers, waar ik natuurlijk lacherig over deed, maar die me toch altijd een knus gevoel hadden gegeven. Maar ze klonken ineens niet meer goed. Ik probeerde het met een andere elpee. In mijn kast stonden er veel minder dan in die van Johann, maar geen een was er nog geschikt. Het was helemaal niet zo dat ik geen zin meer had in New Orleans Jazz of de elpee van Jethro Tull die mijn broer me had uitgeleend. Ze klopten gewoon allemaal niet meer. Alsof de tonen iets vertelden wat mij niets meer aang-ing. Alles was... wel aardig, maar volkomen onbeduidend. Ik pakte de plaat met schlagers en liet hem als een discus uit het raam zeilen.

Kolja kwam binnenstormen, zonder te kloppen.

‘Je moet komen voor het eten.’

‘Ik heb geen honger, jochie.’

Kolja liet de deur openstaan en rende naar de eetkamer, om tien tellen later weer de hoek om te schieten. Het was een kleine wildebras.

‘Mama zegt dat je toch moet komen. Ze wil iets met je bespreken.’

Ik stond op van mijn bed. Bespreken klonk niet goed.

‘Naar grootvader?’

Ik was volledig overdonderd. Het was weliswaar zoals altijd, ik had er niet over nagedacht hoe het verder moest, maar toch was dit voorstel de ultieme verrassing. Aan tafel werd het een beetje rustiger, want het ging iedereen aan. Voor het eerst zou een van ons niet met het hele gezin op vakantie gaan. Namelijk ik.

‘Dan is er niks aan!’

Lucie, mijn jongste zusje. Acht jaar en zo’n wijsneus dat ze haar klasgenootjes voortdurend op de zenuwen werkte. Ik vond haar meestal grappig. Voor mijn vrienden waren wij toch altijd een soort dierentuin. Geen enkel ander gezin had zo veel kinderen. Ik kende niemand met meer dan twee broers of zussen.

‘Dat is nog helemaal niet besloten,’ zei ik. Zes weken! De hele zomervakantie bij mijn grootvader. Uitgerekend bij hem. Ik bedoel, ik hield van mijn grootmoeder. Nana. Ik vond haar geweldig. Maar voor mijn grootvader was ik eerlijk gezegd gewoon bang.

‘Jawel, dat is besloten,’ zei mijn moeder nu. Aardig qua toon, maar streng qua inhoud. ‘Je kunt de derde klas niet nog eens overdoen. Als jij dat herexamen niet haalt, kun je daar geen eindexamen doen.’

‘Ik kan ook op vakantie leren!’

Oké, dat geloofde ik zelf ook niet.

‘Mama, kom op! Bij grootvader! Ik kan... Ik kan hier blijven om te leren. Dan leidt niemand me af. Alma is toch ook hier. We kunnen allebei gewoon...’

Mijn moeder ging nergens op in.

‘Alma moet tijdens haar stage in het zusterhuis wonen. En jullie tweeën zes weken alleen thuis? Nee. Je krijgt zelfs een eigen kamer bij grootmoeder boven. Zij is er ook nog.’

Lekker dan. Zes weken bij de man die ik tot mijn tiende met ‘u’ moest aanspreken. Meneer professor. De stiefvader van mijn moeder, voor wie iedereen in de familie bang was. Behalve zij misschien. Zeg maar dag zomervakantie.

‘Ben je achterlijk of zo?’

Johann had lol. ’s Ochtends, kwart over zeven. Het was nog fris en we stonden in de telefooncel bij het keerpunt van de tram. Ik zocht het telefoonboek door. Je wilde niet geloven hoeveel Endressen er in de stad waren. Ik gaf geen antwoord. Johann draaide een sjekkie en duwde de deur een stukje open toen hij het aanstak.

‘Waarom heb je haar niet gevraagd waar ze woont?’

Ja. Waarom had ik haar niet gevraagd waar ze woonde.

‘Weet ik veel.’

Hoe kon je nou uitleggen dat ik het haar niet kon vragen, omdat anders duidelijk was dat ik in haar geïnteresseerd was. Aan de andere kant was dat precies het geval. Ik was geïnteresseerd in haar. Waarom wilde ik dan niet dat zij dat wist? Misschien had ik het ook niet gevraagd omdat zij het mij niet gevraagd had. Waar sloeg dit op? Vroeg ik niets omdat ik bang was teleurgesteld te worden? Omdat ze misschien niet in mij geïnteresseerd was? Superstrategie. In elk geval wist ik haar achternaam. Daar was ik achter gekomen vlak voordat we bij de ingang afscheid hadden genomen.

‘Duurt het nog lang?’

Een vrouw klopte ongeduldig op de deur. Alsof we haar niet gehoord hadden. Zo iemand in een gebloemd jasschort. Zonder blouse, zonder kousen of iets. Alleen een schort. Als

mijn moeder ooit zoiets zou aantrekken, zou ik haar van kant maken. Of mezelf. Einde oefening.

Johann stak zijn hoofd naar buiten. ‘Mevrouw,’ zei hij ontzettend beleefd, ‘nog één minuutje maar, goed?’

Johann kon zo’n onschuldig gezicht opzetten dat echt iedereen hem geloofde. Hij leek dan op een kind. Alleen de peuk stoorde. De vrouw klopte opnieuw stevig op de ruit.

‘Ik ben klaar,’ riep ik en ik scheurde gewoon alle pagina’s met de naam Endres uit het boek.

‘Als iedereen dat zou doen!’

Het bloemetjesschort riep ons verontwaardigd achterna. We renden lachend weg.

Het liefst was ik de laatste twee weken voor de vakantie helemaal niet meer naar school gegaan. Alles stond toch al vast en in die tijd gebeurde er niets meer, behalve dat je in het biologie-lokaal een film keek of onder de excursie probeerde uit te komen. Alleen de diehards gaven nog echt les. Dr. Ott bijvoorbeeld. Het ‘doctor’ moest er altijd bij gezegd worden. Zoiets als met dat vliegtuigje had bij haar nooit gekund. Niet vanwege de kans op straf. Ik geloof niet dat dr. Ott iemand ooit een berisping heeft gegeven. Het was gewoon zo dat zoiets bij haar niet voorkwam. Net zomin als je huiswerk vergeten te doen. Ze keek je op een bepaalde manier aan en vroeg dan ongelooflijk correct hoe dat had kunnen gebeuren.

‘Was u ziek? Was er een probleem bij u thuis?’

Vanaf de derde sprak ze ons met ‘u’ aan. Ik geloof dat ze echt elke keer opnieuw verbaasd was dat iemand zijn huiswerk kon vergeten te maken zonder dat er in de stad een aardbeving was geweest. Het was oprecht ongeloof, oprechte teleurstelling over onmogelijk gedrag en je voelde je dan altijd slecht. In haar wereld kwam zoiets niet voor – en in